

Consumir sobirania alimentària: deu principis

Suplement del Quadern núm. 180 de CJ - (n. 214) - Setembre, 2012
Roger de Llúria, 13, 08010 Barcelona - Tel. 93 317 23 38, fax 93 317 10 94
info@fespinal.com - www.cristianismeijusticia.net

Dubtàvem de si era oportú o no publicar aquest decàleg que ens van fer arribar els nostres bons amics de l'espai de consum responsable El Rincón Lento de Guadalajara. Amb el que ens espera, ¿s'escau parlar de sobirania alimentària i de consum responsable? Però al final vam decidir que calia fer-ho, i més que mai. La crisi que vivim no és només una crisi del deute o una crisi financera, és també una crisi sistèmica: la crisi d'un sistema que té en un consum irracional una de les potes principals. És per això que, des de fa temps (i ens n'hem fet ressó en les nostres publicacions) estan sorgint alternatives econòmiques i de consum més justes, més democràtiques i més respectuoses amb el medi ambient. Ens cal estar atents als canvis, és en aquests canvis on hi ha l'única esperança possible enmig d'un panorama realment desolador.

Cristianisme i Justícia, setembre 2012

La sobirania alimentària és una alternativa per abordar la desaparició del medi rural, els problemes de la pobresa i la fam i els danys ambientals de tots els racons del planeta. En definitiva, una proposta de canvi social, des de l'àmbit de l'agricultura i l'alimentació, que es fonamenta en tres pilars: considerar l'alimentació com un Dret Humà bàsic, reclamar per a tots els pobles i estats el dret a definir les seves pròpies polítiques agrícoles, i col·lo-

car en el centre d'aquestes polítiques aquells qui produeixen els aliments, ja siguin pagesos, ramaders o pescadors.

CONSUMEIX:

1. Productes locals

Els productes locals tenen l'avantatge de poder arribar més frescos a taula, i per tant amb totes les seves qualitats nutri-

cionals intactes. Pel fet d'haver recorregut una distància més curta durant el seu transport és més probable que aquests productes hagin sigut recollits en el seu estat òptim de maduració i no hagin hagut de passar per processos artificials abans de ser consumits.

El transport d'aliments consumeix més d'un 4% de tota l'energia utilitzada a escala mundial. Aquest transport es du a terme a través de tres grans mitjans: aeri, marítim i per carretera. Aquest consum de combustibles fòssils afecta el canvi climàtic i la contaminació atmosfèrica.

En consumir productes propers, el transport és mínim, amb la qual cosa reduïm la contaminació. A més, en reduir els costos, els productors poden rebre un preu millor pel seu producte, alhora que els consumidors també paguem preus més avantatjosos.

2. Productes de temporada

Consumir productes de temporada implica el consum de productes locals, ja que consumim les hortalisses i les fruites que creixen en una determinada època de l'any a la zona on residim.

A través del consum de productes de temporada donem suport als agricultors de la nostra àrea de residència i els assegurem ingressos durant tot l'any perquè puguin seguir dedicant-se a una activitat que ens beneficia a tots. Una societat rural viva és necessària per a la nostra alimentació i també per al nostre equilibri.

Si els productes que consumim són de temporada, ens assegurem també que no han patit molts dels tractaments artificials que es duen a terme per a la conservació, el transport i la maduració. Entre aquests tractaments podem destacar la congelació, la conservació en cambres d'oxigen zero o la maduració amb bromurs.

3. Comerç Just

Alguns aliments no es poden produir prop de casa nostra i han de venir de fora de les nostres fronteres. És el cas de la xocolata, el cafè o el te, per exemple. Molts d'aquests productes s'han inclòs a la nostra dieta de manera diària i és normal que vulguem consumir-los habitualment.

En aquests casos, una alternativa d'acord amb els principis de la sobirania alimentària és el comerç just. Els productes certificats com a comerç just ens asseguren que han sigut produïts en condicions socials que respecten alguns criteris, com la igualtat de gènere, les retribucions justes per als productors, el no ús del treball infantil o el respecte als drets humans, i en alguns casos també la producció ecològica.

4. Ecològic

L'agricultura ecològica consisteix en el cultiu d'aliments de forma natural, usant llavors tradicionals, productes ecològics en el tractament dels cultius i respectant els processos naturals amb l'ús de la rotació de cultius i els cultius multiespecífics.

L'agricultura ecològica respecta el medi ambient, evita la contaminació de terres i aqüífers, redueix les plagues, assegura la biodiversitat dels nostres camps i és una alternativa que ajuda a mantenir un medi rural viu.

5. Canals curts de distribució

Els canals curts de distribució, en els quals productors i consumidors estan en contacte gràcies a pocs o a cap intermediari, són una bona solució per aconseguir preus competitiu tant per a productors com per a consumidors, i assegurar-nos a més la qualitat dels productes.

Com alternativa a les grans cadenes de distribució que controlen la majoria de la venda d'aliments, existeixen cada vegada més al nostre país petites botigues i comerços que ens ofereixen la possibilitat de consumir productes locals i de temporada. També proliferen cada cop més els grups de consum: grups de persones preocupades pel que compren i que s'associen per fer comandes de diferents mercaderies com ara fruita, verdura, conserves, carn, llet, etc., directament a productors.

6. Críticament

Cada cop que consumim estem prenent una decisió que afecta moltes persones, productors, intermediaris, distribuïdors i la nostra família.

Quan consumim ho hem de fer críticament. Amb el nostre consum estem donant suport perquè una manera de produir o de distribuir s'imposi sobre una altra. Són les nostres decisions com a consumidors les que poden aconseguir que es modifiquin d'alguna manera els mètodes de producció i de distribució.

No hem d'intentar canviar tots els nostres hàbits de consum de manera instantània. Podem començar per petits canvis, com ara consumir alguns productes periòdicament a botigues de comerç just, com el cafè o la xocolata, o productes barats i bàsics, com la pasta i l'arròs en comerços ecològics. Un cop inculcats aquests hàbits, els podem ampliar a un altre tipus de productes com ara conserves, verdures, fruites o carn.

Els grups de consum no només beneficien econòmicament productors i consumidors, sinó que també ens ajuden en aquest procés, ja que compartir inquietuds, aprendre dels altres i participar en aquest teixit social ens ajudarà a donar passos en el nostre consum crític.

7. Lliurement

Quan anem a comprar productes alimentaris o d'altres productes, normalment ho fem influïts per la quantitat de missatges publicitaris rebuts al llarg del dia. Es calcula que els espanyols veiem gairebé cent anuncis diaris, i evidentment això ens influeix a l'hora de consumir.

Hem de ser conscients d'això, i intentar abstreure'ns d'aquests condicionants per consumir de manera lliure. El més important és fugir de les necessitats creades. Hi ha centenars de productes que se'ns ofereixen dia a dia que ni són necessaris ni en molts casos sans per a les nostres famílies. Molts dels problemes de salut que apareixen actualment als nostres països es deuen al consum d'aquest tipus de productes, que consumim influïts per la publicitat, però que no aporten res a la nostra salut.

8. Sense transgènics

Els transgènics són llavors a les quals s'ha introduït artificialment un gen que no és de la seva espècie. Quan cultivem aquestes llavors, aconseguirem plantes que presenten una característica especial, normalment associada a la resistència a plagues o pesticides que no tenen de natural. Actualment està permesa la comercialització de llavors transgèniques de blat de moro, soja, colza i cotó.

Més enllà de la discussió ètica que pot comportar la modificació genètica de les plantes per crear noves espècies artificials, els transgènics presenten alguns inconvenients socials i ecològics molt clars.

En primer lloc, no hi ha prou estudis que demostrin la innocuïtat d'aquests productes per a la nostra salut. Actualment els productes transgènics no arriben directament a la nostra taula per a consum

humà, però representen més del 90% del pinso que consumeix el bestiar espanyol. A més, no hi ha normativa europea que exigeixi la certificació d'aquests productes, per la qual cosa els consumidors no som capaços de poder escollir a l'hora de consumir-los.

Per altra banda, les llavors transgèniques suposen un greu atemptat mediambiental. Moltes d'aquestes llavors són estèrils, amb la intenció que no puguin ser guardades per a anys successius i per tant s'hagi de crear un nou negoci al voltant de la venda de llavors. A més, aquesta esterilitat es pot transmetre a varietats tradicionals a través de la hibridació amb les plantes transgèniques, la qual cosa pot arribar a provocar la pèrdua de viabilitat d'espècies com el blat de moro o la soja. Aquesta hibridació també fa que es perdin les varietats tradicionals, homogeneïtzant les característiques de totes les plantes. En darrer lloc, si totes les plantes són similars, la seva vulnerabilitat davant plagues i malalties és molt alta i pot provocar greus problemes per a la seva viabilitat.

9. Valorant

A l'hora de consumir no hem d'oblidar que preu i valor no són el mateix. Normalment els productes amb un preu baix aconsegueixen aquest avantatge econòmic oblidant deliberadament el valor social o mediambiental. Per exemple, si afegíssim a moltes de les hortalisses que consumim el valor de netejar tota la contaminació associada a la seva producció, o la retribució justa del seu productor, el preu final seria molt més gran.

Quan consumim hem d'intentar valorar no només el preu del que estem com-

prant, comparant-lo amb altres alternatives, sinó també totes aquestes altres implicacions. Un valor econòmic més gran pot reflectir un preu més elevat pagat al productor, condicions ecològiques de producció, la no explotació infantil o unes condicions laborals justes.

A més, mai no hem d'oblidar la nostra salut i sempre hem de consumir aquells productes que estem segurs que són més saludables per a nosaltres i les nostres famílies.

10. Salut

Com sabem, l'alimentació és un dels hàbits que més afecten la nostra salut. Una bona alimentació és sinònim de bona salut. I per aconseguir una alimentació sana, ens hem d'assegurar que els aliments que consumim són de la millor qualitat.

Els aliments ecològics ens asseguren que no s'han utilitzat productes químics en la seva elaboració i que s'ha respectat el cicle natural de les plantes i animals. Els canals curts de distribució ens asseguren menys tractaments artificials i més frescor en els aliments. Les llavors tradicionals ens asseguren innocuïtat i una selecció nutricional de milers d'anys.

Consumir seguint algunes de les pautes d'aquest decàleg ens duran a una alimentació més sana per a nosaltres i les nostres famílies, més justa per a la societat i més respectuosa amb el medi ambient. I tot això està a les nostres mans diàriament: consumim amb responsabilitat!

Basilio Rodríguez,
cooperant i membre de l'espai de consum responsable *El Rincón Lento* de Guadalajara